

Educació musical a la primera ensenyança de l'Escola Andorrana

Definició i finalitats de l'àrea d'educació musical

El present document descriu l'orientació general de l'educació musical al llarg del recorregut dels tres cicles educatius de primera ensenyança de l'Escola andorrana. Aquest fet ens porta a assenyalar i descriure l'educació musical des d'una perspectiva global, tant pel que fa a la seva definició, finalitats, enfocaments i eixos.

El fet de viure en un món ple de referències musicals, i en una etapa sensiblement receptiva i influenciable envers la música i l'entorn sonor, fa necessari que els infants siguin capaços d'interpretar, produir, analitzar i valorar múltiples i diversos tipus de missatges sonors i musicals, en els seus diversos canals i suports. Per aquest motiu des de l'àrea d'educació musical de primera ensenyança, el llenguatge musical no només recull el concepte de música entès com a tal, sinó també altres objectes d'estudi com l'entorn sonor.

La música esdevé un mitjà d'expressió i un canal de comunicació i d'interacció per percebre, expressar i comunicar idees, emocions i sentiments en un context determinat. Entenem per educació musical aquella disciplina que a través de l'univers sonor i musical interacciona i contribueix a desenvolupar altres llenguatges i intel·ligències. En definitiva una capacitat més per comprendre i relacionar-nos amb el nostre entorn. L'educació musical ens permet desenvolupar capacitats tant perceptives, com

expressives i potenciar una actitud sensible, receptiva, creativa i compromesa.

Des d'aquesta perspectiva una de les funcions de l'educació musical és obrir els nostres sentits per a comprendre, apreciar i valorar el nostre entorn immediat i un patrimoni material i immaterial proper i universal.

L'acte d'expressar-nos és inherent a l'ésser humà i no necessàriament vinculat a la voluntat final de fer saber i de comunicar quelcom. Des d'una vessant més íntima, el que creem, permet retrobar-nos a nosaltres mateixos, descobrir les nostres capacitats i possibilitats i, en definitiva, prendre consciència del que pensem i fem de manera analítica, reflexiva i sobretot sense perdre de vista la importància de la part més espontània, sensorial i vivencial a primera ensenyança.

Al marge de possibles capacitats i limitacions a l'hora de tocar, cantar i ballar, l'educació musical contribueix al desenvolupament cognitiu, afavorint el desenvolupament personal, l'autoestima i el desenvolupament psicomotriu. En definitiva, construir una identitat pròpia, sense deixar de tenir present que l'educació musical pot emprar-se com a canal d'expressió i com a element facilitador de la inclusió social.

La percepció musical exposada com un dels eixos de l'educació musical, és complexa i es posa en pràctica al llarg de tota la primera ensenyança, desenvolupant el pensament crític i reflexiu per capacitar l'alumne a l'hora d'analitzar i donar la seva opinió argumentada. Aquestes activitats preparen i consoliden el que més endavant esdevindrà una anàlisi crítica enfront del massiu consum sonor.

Enfocaments didàctics

L'educació musical parteix del principi de que la música s'aprèn fent-la i escoltant-la. Aquest principi no s'ha de confondre amb l'acció simple de fer per fer. Cal deixar fer i a l'hora acompanyar l'alumne. Un enfocament per competències precisa pensar-ho així i simultàniament enfocar-ho des d'accions com l'experimentació, la indagació, la creació, la innovació, l'exploració de narratives, l'anàlisi i el treball en grup, tot preservant la llibertat d'expressió i el respecte envers l'altre i l'entorn dins d'un context determinat.

« La imaginació és el tret característic de la intel·ligència humana, la creativitat es l'aplicació de la imaginació i la innovació completa el procés emprant el pensament crític en l'aplicació d'una idea »

Ken Robinson

L'enfocament didàctic es basa en propostes didàctiques, en forma de situacions-problema reals a resoldre, properes a l'alumne. Però també es basa en propostes que fomentin la creació d'un context de desconeixement per part del docent, fomentant així propostes de descoberta que generin desconcert en un primer moment, seguides de la curiositat, interès i motivació per part de l'alumne. D'aquesta manera, a partir d'un procés de reflexió, es fomenta que l'alumne activi dinàmiques i estratègies des del pensament divergent i/o convergent, enteses com l'espai on es preserva i

L'educació musical contribueix de manera significativa a l'aprenentatge, la comprensió i posterior aplicació d'aquests aprenentatges en altres àmbits com poden ser les llengües, les ciències i la tecnologia, o les matemàtiques. Per tant, l'educació musical adquireix una funció interdisciplinària i transversal.

es fomenta la imaginació i es potencia la creativitat tot obrint la porta a la innovació. D'aquesta forma, es treballa la recepció i l'expressió d'idees, d'emocions i/o de sentiments.

Marcar-se objectius finalistes activa el compromís i el repte personal alhora que genera motivació i afany de superació per part de l'alumne, per exemple, a l'hora d'interpretar davant d'un públic. Tot i així, cal precisar i deixar palès la necessitat de posar en valor no només l'aspecte finalista d'un procés creatiu, entès com a producció final, sinó també el propi procés en si mateix.

A la vegada, en l'enfocament per competències cal donar importància al procés creatiu on l'alumne desenvolupi i descobreixi totes les seves habilitats per pensar, aprendre, entendre, conèixer, corregir i transformar el seu entorn de manera creativa. La paraula creativitat ens reporta també al concepte d'originalitat, de transformació, d'innovació, associacions amb enginy, progrés, actituds orientades cap al descobriment, tenint la capacitat per a desorganitzar mentalment la realitat i reestructurar-la en formes diferents.

L'acte creatiu no està tancat en una única solució; és una espiral contínua. Quan ens proposem començar qualsevol projecte, el procés ens desvetllarà nous camins per explorar i perfeccionar la nostra idea prèvia tot

compaginat el fet de percebre amb el d'expressar-se. Estar atents al nostre entorn amb una actitud oberta, crítica, sense "pors ni prejudicis" en el trajecte del projecte és el que ens farà activar el nostre pensament divergent. Tot i que també haurem d'actuar amb resiliència i adaptant-nos als canvis que puguin anar sorgint al llarg del procés.

No hi ha una forma única de començar un projecte. Hi ha tantes maneres de desenvolupar un projecte com les decisions de les persones que ho vulguin dur a terme. El docent ha d'adquirir un rol d'orientador i de guia, donant suport i indicacions a partir d'un tema o del plantejament de preguntes per tal de desvetllar en els alumnes interessos propis. Els projectes han d'activar, motivar i dirigir l'acció, i han de tenir l'atractiu suficient perquè els alumnes s'impliquin de manera activa. Aprendre a veure, a viure i a desenvolupar "l'expressió cultural" no s'ensenya només amb models tangibles sinó de manera molt més holística, interdisciplinària i transdisciplinària. Crear projectes musicals i sons emprant com a punt de partida la literatura, el cinema, la dansa, el teatre, les matemàtiques, etc. Però també des de la mirada atenta en el dia a dia de l'entorn quotidià com a pràctica aconsellable per fer brollar idees i plantejar-se preguntes.

El pensament creatiu neix d'un procés en el qual el subjecte visualitza el final, però d'antuvi ignora la solució final. Pot intuir-la i imaginar-la però la construcció clara de la mateixa la va decidint en el temps que escolta, que reflexiona, que s'autoavalua, que prova altres alternatives i recursos. Que s'angoixa perquè no troba el que vol i que al final es relaxa perquè

ja ha arribat a un resultat que el satisfà. Ser sensible a aquesta situació és participar i desenvolupar el sentit estètic.

L'ensenyament i aprenentatge per a la comprensió dels mons artístics i culturals ha de partir de les pròpies iniciatives, neguits i experiències dels alumnes i dels interrogants que es plantegen. Deixant que aquestes s'integrin en el procés i dinàmica de l'aprenentatge.

Les aules, com a espai físic on es desenvolupa l'educació musical, tot i la intenció i la voluntat de convertir-les en laboratoris o estudis musicals on s'experimenta, s'indaga i es crea, precisa també d'una externalització, sortir de l'espai que es pot arribar a convertir en espai de confort, ampliant així de manera qualitativa l'entorn d'aprenentatge.

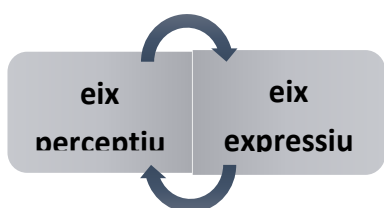
La peculiaritat del nostre entorn facilita l'accés a la cultura i al fet artístic en tots els seus llenguatges. Això no vol dir trencar o forçar una programació establerta i estanca, sinó incloure en aquesta un aprenentatge més vivencial a partir d'un contacte directe i proper amb músics, corals, cantants, etc., per compartir experiències.

Per altra banda, cal tenir en compte el camí invers, és a dir, obrir les portes dels centres educatius i les aules als músics. Aquí el docent adquireix el rol de facilitador i nexa entre l'alumne i l'entorn musical. Aquest aprenentatge vivencial emmarcat dins de projectes, permet a l'alumne viure en primera persona el fet artístic i prendre consciència de manera més directa del fet de gaudir del propi patrimoni cultural en un context determinat.

Eixos competencials

El programa d'educació musical de primera ensenyança planteja dos eixos específics on la composició i la interpretació estan relacionades amb l'eix expressiu i l'audició i l'anàlisi estan relacionades amb la percepció.

Els dos eixos es presenten de manera continuada al llarg de l'ensenyament i aprenentatge de l'educació musical.

Aquests eixos es complementen i retroalimenten entre si i a la vegada que precisen d'una visió global, i d'un procés de reflexió que promogui la creativitat, la innovació i la sensibilitat estètica, tot tenint en compte la relació d'aquests amb altres eixos vinculats amb les llengües i les ciències.

Per altra banda, el treball simultani dels dos eixos desenvolupa i deriva en una competència transversal comunicativa.

Eix perceptiu

- Permet comprendre i posar en valor la importància de l'expressió musical així com de l'entorn sonor, en definitiva gaudir de les expressions artístiques musicals en els seus diferents llenguatges i suports.
- Desenvolupa la capacitat d'observació, d'anàlisi i el fet valorar de manera crítica, constructiva, argumentada i respectuosa una expressió artística i un patrimoni musical proper a l'alumne i universal.

Eix expressiu

- Desenvolupa la capacitat d'exploració, d'indagació, experimentació i descoberta d'instruments, coreografies i recursos de formes d'expressió i comunicació.
- Permet adquirir coneixements, habilitats i actituds necessaris pel desenvolupament del pensament artístic, creatiu i projectiu.